Sitra / Kestävyysratkaisut 29.4.2022 Julkinen

Asia: Valtioneuvoston kirjelmä omien varojen päätöksestä ja rahoituskehysasetuksesta (U 22/2022 vp

Sitra kiittää suurta valiokuntaa lausuntopyynnöstä. Lausunnon keskeiset huomiot on koottu alle.

- Sitra kannattaa uusien omien varojen keräämistä päästökaupan ja hiilirajamekanismin keinoin, mutta painottaa niiden ohjaamista täysimääräisesti ilmastoimiin
- Pitkäjänteisestä ilmastopolitiikasta on pidettävä kiinni myös korkeiden energian hintojen aikana
- Päästökauppa on EU:n ilmastopolitiikan kulmakivi ja sen uudistaminen on ratkaisevan tärkeää ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.
- Siirtymä pitää toteuttaa reilusti – mahdollisia työkaluja on monia

Sitran lausunto

Uudet omat varat tulee ohjata ilmastotoimien edistämiseen

Komissio ehdottaa, että uusia varoja kerätään EU:n päästökauppajärjestelmästä kertyvistä huutokauppatuloista (25 %) sekä hiilirajamekanismista saatavista tuloista (75 %). Lisäksi ehdotetaan kansallista rahoitusosuutta (15 %) suurten monikansallisten yritysten markkinavaltioille allokoitavasta jäännösvoitosta. Sitra katsoo, että esitys on perusteltu.

Lisäksi Sitra kannattaa kaikkien päästökauppatulojen ohjaamista ilmastotyöhön ja reiluun siirtymään (Sitra 2021). Päästökauppatulojen ohjaaminen omiin varoihin ei saisi vaarantaa tarvittavien ilmastotoimien rahoitusta. Päästökauppatuloilla ja hiilirajamekanismin avulla kerätyillä varoilla voidaan esimerkiksi tukea tarvittavia investointeja ja reilua siirtymää tukevia toimia sekä EU:ssa että kansainvälisesti.

Päästökauppa on EU:n ilmastopolitiikan kulmakivi ja sen uudistaminen on ratkaisevan tärkeää

Komission ehdotukset päästökaupan vahvistamisen ja laajentamisen suhteen ovat pääosin oikeansuuntaisia. Ehdotetuilla kertaluonteisella päästöoikeuksien vähentämisellä ja lineaarisen päästövähennyskertoimen kiristämisellä on mahdollista saavuttaa päästökauppasektorille asetettu tavoite. Myös markkinavakausvarannon vahvistaminen on tärkeää.

Sitra yhtyy valtioneuvoston näkemykseen, että tieliikenteen ja rakennusten erillislämmityksen mahdollinen erillinen päästökauppajärjestelmä ei ole yksinään riittävä, vaan päästövähennyksiin tarvitaan laaja joukko toimenpiteitä, esimerkiksi tehokkuusnormeja. Reiluudesta, eli esimerkiksi kuluttajien mahdollisuuksista saada rahoitusta tarvittaviin investointeihin, on huolehdittava.

Kiristyvien energiahintojen seurauksena Euroopassa on esitetty lievennyksiä päästökauppaan energianhintojen madaltamiseksi. On erittäin tärkeää, että pitkäjänteisestä ilmastopolitiikasta pidetään kuitenkin kiinni, jotta päästötavoitteet saavutetaan. Pitkäjänteinen, ennustettava ilmastopolitiikka antaa toimijoille selkeän näkymän tulevaisuuteen ja helpottaa päästövähennyksiin tarvittavia investointeja.

Siirtymä pitää toteuttaa reilusi – mahdollisia työkaluja on monia

Sosiaalisen ilmastorahaston tarkoituksena on tukea kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia kansalaisia, pienyrityksiä sekä liikenteen käyttäjiä, joille energiasiirtymä voi aiheuttaa kohtuuttoman taloudellisen taakan. Komission esityksen mukana tämä *olisi saavutettava erityisesti tilapäisellä tulotuella sekä toimenpiteillä ja investoinneilla, joiden tarkoituksena on vähentää keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä riippuvuutta fossiilisista polttoaineista parantamalla rakennusten energiatehokkuutta, siirtymällä rakennusten lämmityksessä ja jäähdytyksessä muihin kuin hiiliperäisiin energialähteisiin, mihin kuuluu myös uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian integrointi, sekä parantamalla päästöttömän ja vähäpäästöisen liikkuvuuden ja liikenteen saatavuutta.*

Rahastosta olisi tuettava toimia, jotka noudattavat täysimääräisesti unionin ilmasto- ja ympäristönormeja ja prioriteetteja sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2020/85224 17 artiklassa tarkoitettua ”ei merkittävää haittaa” -periaatetta (5 artikla).

On tärkeää, että ilmastotavoitteet ovat reiluja ja että niillä on Euroopan unionin kansalaisten tuki. Sosiaalisen ilmastorahaston kautta on tarkoitus tukea esimerkiksi lämmitystapamuutoksia ja parantaa rakennusten energiatehokkuutta. Molemmat toimenpiteet auttavat Eurooppaa myös vähentämään riippuvuutta fossiilisesta tuontienergiasta.

On hyvä, että valtioneuvosto on lähtökohtaisesti valmis ohjaamaan huutokauppatuloja haavoittuvassa asemassa oleville kotitalouksille, mikroyrityksille ja liikenteen käyttäjille. Reiluuden turvaamiseen on kuitenkin monia mahdollisia keinoja, esimerkiksi olemassa olevien mekanismien ja instrumenttien hyödyntäminen, eikä reilu siirtymä saa jäädä kiinni rahaston läpimenosta.

Helsingissä 29.4.2022,

Mari Pantsar

Sitran visiona on, että Suomi menestyy rakentamalla reilua, kestävää ja innostavaa tulevaisuutta, jossa ihmiset voivat hyvin maapallon kantokyvyn rajoissa. Työssämme painottuu kolme teemaa: ratkaisujen löytäminen ekologiseen kestävyyskriisiin, reilun datatalouden edistäminen sekä demokratian ja osallisuuden vahvistaminen. Talouden uudistaminen kestäväksi ja kilpailukykyiseksi nivoutuu aiempaa vahvemmin kaikkeen toimintaamme.

Lähteet

Sitra (2021): Sitran lausunto päästökauppaa koskevasta kirjelmästä, 12.11.2021